

Lecturile biblice (II)

Împărtășirea cu Dumnezeu Cuvântul prin cuvânt, consumarea euharistică a cuvântului dumnezeiesc, se împlinește în cadrul unui ritual care a evoluat în decursul timpului. Cunoașterea istoriei și semnificației acestui ritual ne va ajuta să-l trăim deplin.

Dăruirea reciprocă a păcii pregătește adunarea euharistică pentru primirea cuvântului lui Dumnezeu

Binecuvântarea „*Pace tuturor!*”, rostită de către protosul (întâi-stătătorul) adunării euharistice (episcop sau preot) după adunarea în Biserică a clerului și credincioșilor, a însemnat, secole de-a rândul, începutul Sfintei Liturghii. Astăzi marchează începutul părții centrale a Liturghiei Cuvântului.

Atenționați de îndemnul diaconului „*Să luăm aminte!*”, credincioșii răspund binecuvântării „*Pace tuturor!*” cu cuvintele „*Și duhului tău!*”. Această dăruire reciprocă a păcii pregătește adunarea euharistică pentru primirea cuvântului lui Dumnezeu, căci numai un suflet care a dobândit pacea poate deveni ogor roditor pentru sămânța cuvântului (Luca 5, 15).

Rostind „*Pace tuturor!*” protosul nu face un simplu îndemn adunării ci, în puterea Duhului Sfânt, dăruiește cu adevărat, precum apostolii, pacea lui Hristos celor ce sunt vrednici de aceasta: „*Și de va fi acolo un fiu al păcii, pacea voastră se va odihni peste el, iar de nu, se va întoarce la voi*”(Luca 10, 6). Este pacea pe care Mântuitorul Însuși a dăruit-o ucenicilor Săi spunându-le: „*Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze*” (Ioan 14, 27). Chiar mai mult, această dăruire a păcii îl face prezent, în Duhul Sfânt, pe Hristos în noi căci „*pacea este Însuși numele lui Hristos, este El Însuși*”. Având pacea lui Hristos în suflet, pe El Însuși în mijlocul nostru, putem primi spre hrană duhovnicească cuvântul dumnezeiesc cuprins în Sfânta Scriptură.

În secolele VII-VIII se renunță la lecturile din Vechiul Testament

La început lecturile biblice de la Sfânta Liturghie cuprindeau, pe lângă Apostol și Evanghelie, și fragmente din Vechiul Testament, mai precis din Lege și Prooroci (inclusiv din cărțile lui Iisus Navi, Judecători, Regi, Cronici, Iov și cărțile lui Solomon) după cum aflăm din Constituțiile Apostolice. Această rânduială este confirmată de scrierile Sfinților Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur și Maxim Mărturisitorul.

Din secolul al IV-lea lecturile din Vechiul Testament se reduc la o singură paremie din profeții, iar în secolele VII-VIII, concomitent cu introducerea antifoanelor, sunt abandonate cu totul. În aceeași perioadă Biserica interzicea, prin canonul 82 al Sinodului Quinisext ținut în anul 682, reprezentarea simbolică a lui Hristos în icoană, sub chipul unui miel. Argumentul invocat de sinodali și anume că „*onorăm figurile și umbrele - ca pe niște simboluri și închipuiri ale Bisericii, dar preferăm harul și adevărul, primind acest adevăr ca împlinire a Legii*” a dus probabil și la renunțarea la lecturile profetice (figuri și umbre) și concentrarea pe scrierile nou-testamentare care ne descoperă harul și adevărul. Totuși, până în zilele noastre, ultima paremie citită la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare unită cu Vecernia din Joia Mare, Sâmbăta Mare, Ajunul Nașterii Domnului și a Bobotezei, reprezintă o rămășiță a vechilor lecturi vechi-testamentare.

Renunțarea la citirile din Vechiul Testament au dus la o sărăcire a slujbei și a cultului în general având ca efect o ignoranță destul de mare a credincioșilor ortodocși în ceea ce privește această parte importantă a Sfintei Scripturi.

Prochimenul a fost, la origine, un psalm cântat responsorial

Lectura profeției din Vechiul Testament era urmată de cântarea responsorială a unui psalm. În cântarea responsorială, folosită aproape exclusiv în cult până în secolul al IV-lea, cântărețul dădea tonul și conducea cântarea, după fiecare stih intonat de el credincioșii cântând răspunsul care consta într-un verset din psalm sau o formulă doxologică (Aliluia). Prochimenul așezat înaintea Apostolului, alcătuit dintr-un singur stih și din răspuns, este ceea ce a rămas în zilele noastre din vechiul psalm cântat responsorial.

Rânduiala slavă de intonare a prochimenului păstrează cântarea responsorială. Astfel, după ce cântărețul anunță glasul și cântă răspunsul, corul repetă răspunsul. Cântărețul cântă stihul, corul repetă răspunsul. Cântărețul cântă prima parte a răspunsului iar corul continuă cântarea acestuia.

Rânduiala grecească și românească a simplificat execuția prochimenului până la simpla recitare a stihului și a răspunsului de către cântăreț.

Sinteză a vechiului psalm, prochimenul este astăzi o introducere în tematica lecturilor care vor urma și în special a Apostolului. De aceea el trebuie primit cu toată atenția și ar fi bine să fie luat în seamă și la alcătuirea predicii.

Noul Testament, cu excepția Apocalipsei, este citit integral în decursul unui an liturgic

După prochimen cântărețul anunță locul de unde se va citi. Acest obicei este vechi, fiind menționat și de Sfântul Ioan Gură de Aur: „*Și suindu-se lectorul (în amvon) spune mai întâi a cui este cartea*”. Credincioșii pot astfel înțelege mai bine ceea ce se va citi și se pot familiariza cu cărțile Sfintei Scripturi.

Exclamațiile „*Înțelepciune!*” și „*Să luăm aminte!*” rostite de diacon (sau de preot în lipsa acestuia) înainte, respectiv după anunțarea locului de unde se va citi, au ca scop provocarea atenției credincioșilor la lecturi. Ele ne aduc aminte faptul că Apostolul însuși ne vorbește, acum și aici, în adunarea euharistică, prin scrierile sale.

Lecturile cunoscute sub numele de Apostol sunt fragmente din Faptele Apostolilor, Epistolele pauline și Epistolele sobornicești. Aceste cărți sunt citite integral în decursul unui an liturgic, începând cu cartea Faptele Apostolilor, lecturată de la Paști până la Cincizecime încă din vremea Sfântului Ioan Gură de Aur. Apocalipsa este singura carte a Noului Testament din care nu se citește la Sfânta Liturghie datorită caracterului ei simbolic și acceptării mai târzii în canonul biblic.

Ar fi de dorit o regulă mai elastică a lecturilor biblice

În zilele noastre regula citirii scrierilor nou testamentare este clar stabilită. Pericopele apostolice sunt cuprinse, în ordinea citirii lor, în cartea numită Apostol pe care cântărețul o folosește la strană, iar pericopele evanghelice sunt cuprinse, tot în ordinea citirii, în cartea de slujbă numită Evanghelie, aflată pe Sfânta Masă. La această regulă de citire s-a ajuns treptat, de-a lungul secolelor, la început aplicându-se, în general, principiul citirii continue a Sfintei Scripturi, adică lecturile erau continuate din locul în care fuseseră lăsate la Liturghia precedentă. În același timp, protosul avea o mare libertate în alegerea pericopelor ce urmau a fi citite. Regula actuală s-a cristalizat în mediul monahal, în condițiile slujirii zilnice a Sfintei Liturghii.

În cazul vieții parohiale, când Sfânta Liturghie se slujește numai duminica și în sărbători, eventual miercurea și vinerea, aplicarea acestei reguli stricte în ceea ce privește lecturile

scripturistice face ca o mare parte a Noului Testament să rămână ascunsă credincioșilor obișnuiți. Necunoașterea Sfintei Scripturi de către mulți ortodocși se datorează și acestui fapt. Ar fi de dorit ca fiecare credincios să suplinească această lipsă prin citirea particulară a Bibliei, preferabil chiar după regula stabilită de Biserică pentru lecturile de la Sfânta Liturghie. Dar oare câți dintre noi facem acest lucru? Și, pe de altă parte, să nu uităm că Sfânta Liturghie creează cadrul cel mai potrivit pentru primirea cuvintelor Domnului pentru că aici Duhul Sfânt îl face prezent pe Mântuitorul.

De aceea cred că ar fi oportun ca autoritatea bisericească să ia în considerare posibilitatea elaborării unei reguli mai elastice în ceea ce privește lecturile biblice, regulă care să permită și accesul credincioșilor care participă la Sfânta Liturghie doar în duminici și sărbători la toate textele scripturistice rânduite a fi citite în cult.